
Lada SADIKOVIĆ¹

Vanredno stanje u slučaju Bosne i Hercegovine

State of Emergency in The Case of Bosnia and Herzegovina

Sažetak

Tokom dosadašnje analize derogacije određenih ljudskih prava moglo se ujeriti, da je od donošenja Evropske konvencije do danas u Evropi bilo mnogo slučajeva primjene člana 15 odnosno člana 4 Pakta UN-a i da su svi oni tretirani ne samo kao sudski, nego vrlo često i kao teorijski problem. Jedini slučaj primjene ustavnih odredbi o vanrednom stanju koji nažalost još uvijek nije ni spomenut a kamoli obrađen u evropskoj ili nacionalnoj literaturi jeste slučaj stanja u Republici Bosni i Hercegovini tokom rata 1992-1995. godine. Prijem Bosne i Hercegovine u Savjet Evrope aktuelizirao je obavezu Bosne i Hercegovine da svoj Ustav usaglasi u potpunosti sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava kao i da unese odredbe o ponašanju države i njenom odnosu prema ljudskim pravima u vanrednom stanju.

Podsjećamo, da je Ustav države BiH sadržavao odredbe o stanju nužde skoro trideset godina prije agresije SR Jugoslavije na BiH, kada je ta odredba bila i praktično primjenjena. Naime, u Ustavu SRBiH iz 1974. godine stoji:

"Predsjedništvo SRBiH u proširenom sastavu sa predsjednikom Skupštine SRBiH, podpredsjednicima Skupštine, predsjednicima vijeća, Predsjednikom Izvršnog vijeća i komandantom republičkog štaba narodne odbrane za vrijeme ratnog stanja rukovodi opštenarodnom odbranom na cijeloj teritoriji Republike. Predsjedništvo za vrijeme ratnog stanja ili u

---

¹ Diplomirani pravnik, asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu

slučaju neposredne ratne opasnosti, na prijedlog Izvršnog vijeća ili po svojoj inicijativi, donosi uredbe sa zakonskom snagom o pitanjima iz nadležnosti Skupštine ako ne postoji mogućnost da se sastanu nadležna vijeća, Predsjedništvo podnosi ove uredbe na potvrdu Skupštini čim ona bude u mogućnosti da se sastane. Uredbom sa zakonskom snagom mogu se, izuzetno ako to zahtijevaju interesi odbrane zemlje; obustaviti pojedine odredbe ovog ustava koje se odnose na pojedine slobode, prava i dužnosti čovjeka i građanina i prava samoupravnih organizacija i zajednica; mijenjati sastav i ovlaštenja izvršnih organa i organa uprave; obrazovati oblasti, okruzi, srezovi i druge društveno-političke zajednice i utvrđivati organizaciju njihovih organa."²

Taj član dopunjen je Amandmanom LXXIII koji glasi:

" 1. Članove Predsjedništva SRBiH biraju građani neposredno, opštim i tajnim glasanjem, u skladu sa zakonom. Predsjedništvo SRBiH za svoj rad odgovara građanima i Skupštini SRBiH. Članovi Predsjedništva SRBiH biraju se na četiri godine i mogu biti birani još jedanput uzastopno. Predsjedništvo SRBiH kome je prestao mandat ostaje na dužnosti do izbora novog Predsjedništva SRBiH. Predsjedništvo SRBiH sačinjava sedam članova. Za vrijeme ratnog stanja sastav Predsjedništva SRBiH se proširuje sa Predsjednikom Skupštine SRBiH, predsjednikom Vlade SRBiH i komandantom teritorijalne odbrane Republike. Predsjedništvo SRBiH proglašava ukazom zakone, najkasnije u roku od 15 dana.

2. Tačkom 1. ovog amandmana zamjenjuje se stav 1, 2, 3. i 4. tačke 4. i stav 1. tačke 5. Amandmana LI; Amandman LV i dopunjuje Amandman XLI na Ustav SR BiH."³

Na osnovu te ustavne odredbe Naime, država Bosna i Hercegovina je 8. aprila proglasila «stanje ratne opasnosti». To stanje se u potpunosti uklapa u spomenutu odredbu o "javnoj opasnosti koja na ozbiljan način ugrožava opstanak nacije" iz člana 15 Konvencije. «U skladu sa odredbama amandmana LI i LXXII na Ustav SRBiH, a na prijedlog Skupštine SR BiH , Predsjedništvo Republike BiH na sjednici od 8. aprila 1992. godine, donijelo je «Odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti»

² Ustav SR Bosne i Hercegovine, član 350

³ Ustav Socijalističke Republike BiH iz 1974. godine, član 350

I/Proglašava se da je na teritoriji BiH nastupila neposredna ratna opasnost.

II/Za vrijeme neposredne ratne opasnosti sastav Predsjedništva RBiH proširuje se sa predsjednikom Skupštine RBiH, predsjednikom Vlade RBiH i komandantom Teritorijalne odbrane Republike.

III/Predsjedništvo RBiH će za vrijeme neposredne opasnosti donositi uredbe sa zakonskom snagom i odluke o izboru ili imenovanju i razrješenja, koje će podnijeti na potvrdu Skupštini RBiH čim ona bude u mogućnosti da se sazove.»⁴

Kasnije, naravno, proglašeno je i «ratno stanje».⁵

⁴ "Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, Godina I, broj 1 od 9. aprila 1992. godine (Broj 01-011-301/92)

⁵ Polazeći od činjenice da je na RBiH izvršena agresija od strane Republike Srpske, Republike Crne Gore, Jugoslovenske armije i terorista Srpske demokratske stranke,

- Da je činjenica agresije utvrđena od strane Savjeta bezbjednosti UN, Rezolucijom broj 752 od 18. maja 1992. godine,
- Da se ta agresija nastavlja i nakon usvajanja pomenute Rezolucije Savjeta bezbjednosti,
- Da je agresija praćena brutalnim genocidom nad narodom BiH, kao posljedica čega je do sada ubijeno preko 40 hiljada ljudi, prisilno raseljeno oko milion i 400 hiljada stanovnika, a njih preko 60 hiljada odvedeno u koncentracione logore,
- Da agresor organizovano nastavlja da razara civilne, privredne, vjerske i druge objekte,
- Da je agresor okupirao oko 70 % teritorije države BiH i da odbija da obustavi agresiju,
- I polazeći od prava na odbranu koje je priznato po međunarodnim zakonima.

Predsjedništvo RBiH, na osnovu amandmana LI tačka 5. stav 3. na Ustav RBiH, na sjednici održanoj 20. juna 1992. godine, donijelo je «Odluku o proglašenju ratnog stanja»

1. Na teritoriji RBiH proglašava se ratno stanje,
2. Proglašavanje ratnog stanja ima za cilj da se, na osnovi prava građana na individualnu i kolektivnu samoodbranu, omogući efikasnije angažovanje svih ljudskih i materijalnih potencijala u domovini i inostranstvu radi njihovog stavljanja u funkciju oslobađanja RBiH od agresora, kao i radi uspostavljanja narušenog pravnog poredka i stvaranja uslova za povratak svih prognanih stanovnika BiH na njihova ognjišta.
3. Ovlašćuju se oružane snage BiH da preuzmu potrebne mjere na organizovanju opštenarodnog otpora radi ostvarivanja postavljenih ciljeva.
4. RBiH će se pridržavati odredaba međunarodnog prava i međunarodnih konvencija koje regulišu

ponašanje država u ratnom stanju, te u skladu sa članom 51. Povelje UN, uvažavati odluke i inicijative Savjeta bezbjednosti koje on donese radi uspostavljanja i održavanja međunarodnog mira i sigurnosti. RBiH će zajedno sa Savjetom bezbjednosti UN, Evropskom zajednicom i drugim međunarodnim

Treba, naravno, naglasiti da je SR Bosna i Hercegovina ističući zahtjev za međunarodno priznanje prihvatila obavezu da će, uz ostalo, poštivati Pakt o građanskim i političkim pravima UN iz 1966. godine⁶, čiji Član 4 tog Pakta dopušta svakoj demokratskoj državi da proglasi derogaciju određenih ljudskih prava.⁷

Mora se, međutim, bar kao svojevrstan kuriozitet navesti da je u Bosni i Hercegovini, za vrijeme rata, bar određeno vrijeme, bila na snazi i Evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava. To je bio relativno kratki period od 14. decembra 1995. godine kada je u Parizu potpisan Okvirni mirovni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini do 22. decembra 1995. godine, kada je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine donijelo odluku o ukidanju ratnog stanja.⁸

Ova odluka je donijeta dva dana nakon međunarodnog priznanja države BiH od strane Evropske zajednice. Zapravo, 6. aprila 1992. godine Evropska Zajednica je na svojoj sjednici održanoj u Luksemburgu priznala tada SR Bosnu i

---

institucijama nastaviti da traži za mirnim rješenjem sukoba u BiH putem pregovora koje će biti u skladu sa njenim dostojanstvom, nezavisnošću, integritetom i cjelovitošću. U tom pogledu ona ostaje otvorena svim relevantnim inicijativama. Službeni list R BiH od 20. juna 1992. godine, br 7, str. 234 (odluka br. 1201/92)

5. O ovoj odluci Predsjedništvo RBiH će obavijestiti Savjet bezbjednosti UN.
⁶Mišljenje br. 4 Arbitražne komisije Evropske zajednice: «Odlukom od 8. januara 1992. godine vlada SR BiH prihvata i obavezuje se da primjenjuje povelju UN, Završni akt iz Helsinkija, Parisku povelju, Univerzalnu Deklaraciju o pravima čovjeka, Međunarodni Pakt o građanskim i političkim pravima i sve druge međunarodne akte koji garantuju prava čovjeka i slobode i da poštuje ranije preuzete obaveze SFRJ na planu razoružavanja i kontrole naoružanja.»

⁷ Član 4 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima

1. U slučaju da izuzetna opća opasnost ugrozi opstanak nacije i da je to objavljeno službenim aktom, države članice ovog pakta mogu da preduzmu, u onom strogom obimu u kojem to stanje zahtijeva, mjere koje odstupaju od obaveza predviđenih ovim paktom, pod uvjetom da te mjere ne budu u nesaglasnosti sa ostalim obavezama koje im nameće međunarodno pravo i da nemaju za posljedicu diskriminaciju zasnovanu samo na rasi, boji, polu, vjeri ili socijalnom porijeklu.

2. Prethodna odredba ne dopušta nikakvo odstupanje od člana 6, 7, 8, (stavovi 1 i 2) 11, 15, 16, 18 ovog pakta.

3. Države članice ovog Pakta koje se koriste pravom odstupanja moraju odmah da preko Generalnog Sekretara Ujedinjenih Naroda, saopće ostalim državama članicama odredbe od kojih su odstupile, kao i razloge ovog odstupanja. One će istim putem ponovo obavijestiti o tome kada budu prestale sa ovim odstupanjima.

⁸ Službeni list Republike Bosne i Hercegovine od 22. decembra 1995. godine

Hercegovinu, koja će dva dana kasnije na osnovu odluke Predsjedništva SR BiH postati RBiH. U odluci o priznanju stoji da Evropska Zajednica kao cjelina i svaka članica Evropske Zajednice pojedinačno priznaju SR Bosnu i Hercegovinu kao nezavisnu i suverenu državu u međunarodno priznatim granicama. Istovremeno Evropska Zajednica je odlučila da to priznanje važi retroaktivno tj. od 6. marta 1992. godine, što se poklapa sa danom kada su oficijelno proglašeni rezultati referenduma "svih građana BiH bez ikakve razlike" – kako je to definirala Arbitražna komisija Evropske Zajednice – kojim se ogromna većina građana Bosne i Hercegovine izjasnila za nezavisnost SRBiH. Pravni osnov za proglašenje stanja neposredne ratne opasnosti jeste član 350 Ustava SR Bosne i Hercegovine i amandmana na taj Ustav.

Iz odredbe člana 350 Ustava SRBiH i amandmana na taj ustav iz 1990. godine vidljivo je da za vanredno stanje – u ovom slučaju ratno stanje ili stanje neposredne opasnosti – ustav predviđa, prije svega, transfer zakonodavne vlasti na izvršnu vlast.

Naime, prema spomenutoj ustavnoj odredbi predviđa se premještanje zakonodavne djelatnosti na Predsjedništvo SRBiH. Predsjedništvo će na prijedlog Izvršnog Vijeća ili po svojoj inicijativi donositi uredbe sa zakonskom snagom o pitanjima iz nadležnosti Skupštine. U pogledu toga, prof. Dr. Šemsudin Lejlić⁹ ističe da: «Važna promjena u radu Predsjedništva, u odnosu na predratno stanje, bila je u tome što je Predsjedništvo bilo uglavnom preuzelo zakonodavne funkcije Skupštine koja, iz već opisanih razloga, nije mogla da ih obavlja kontinuirano u toku ratnog stanja. Predsjedništvo je ove funkcije obavljalo na način da je donosilo zakonodavne akte pod nazivom «uredbe sa zakonskom snagom» na prijedlog Vlade. One su se primjenjivale odmah, uz naknadnu potvrdu Skupštine. Ovo rješenje je također propisano Ustavom, za vrijeme trajanja ratnog stanja.»

Ustav, dalje, dopušta derogaciju određenih ljudskih prava predviđenih u ustavnom tekstu. Predsjedništvu SR BiH dopušteno je da, u slučaju rata ili neposredne ratne opasnosti uredbama sa zakonskom snagom obustavi primjenu pojedine – dakle nikako svih - odredbi ovog ustava koje se odnose na pojedine slobode, prava i dužnosti čovjeka i građanina, što je

---

⁹ Prof. dr. Šemsudin Lejlić, Ustavno pravo, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo 2001. godine, str. 78

posve u skladu, ne samo s odredbama Pakta o građanskim i političkim pravima UN-a iz 1966. godine nego i člana 15 Evropske konvencije.

U svrhu ostvarivanja ciljeva koje nameće stanje neposredne opasnosti, dozvoljava se i mogućnost preuređenja izvršnih i upravnih organa, na nivou Republike BiH, ali i općina kao «osnovnih društveno političkih zajednica».

Na isti način dozvoljava se Predsjedništvu SRBiH da, u uvjetima vanrednog stanja, može mijenjati sastav i ovlaštenja izvršnih organa i organa uprave.

No, svakako je posebno interesantno da je data i mogućnost stvaranja novih institucija, ukoliko novonastala društvena situacija nametne tu potrebu. Ustav jasno naglašava da je, uz spomenuto mijenjanje sastava i ovlaštenja izvršnih organa i organa uprave – što se odnosi i na Republiku i na općine - Predsjedništvu je dozvoljeno da čak stvara i nove institucije, kao što su oblasti, okruzi, srezovi i druge društveno-političke zajednice i da određuje organizaciju tih organa.

Najzad, iz odredbi o funkciji Predsjedništva SR BiH u uvjetima vanrednog stanja, jasno je vidljivo da se radi o privremenoj suspenziji ljudskih prava. Naime, to proizlazi iz odredbe da će Predsjedništvo SRBiH uredbe sa zakonskom snagom o pitanjima iz nadležnosti Skupštine podnijeti na potvrdu Skupštini čim ona bude u mogućnosti da se sastane. Tako je zapravo na kraju rata donijeta i formalna odluka o prestanku ratnog stanja¹⁰, kao i odluka o potvrđivanju odluke o ukidanju ratnog stanja.¹¹

¹⁰ Službeni list R BiH od 28. decembra 1995. godine, Godina IV, br. 50, (br. 274/96)

Broj 550/Polazeći od odredaba Opšteg okvirnog sporazuma o miru u BiH od 14. decembra 1995. godine, Predsjedništvo R BiH, na prijedlog Ministarstva odbrane, na osnovu Amandmana LI tačka 5. stav 3. na Ustav R BiH, na sjednici održanoj od 22. decembra 1995. godine, donijelo je «Odluku o ukidanju ratnog stanja»

I/Na teritoriji R BiH ukida se ratno stanje, uvedeno Odlukom Predsjedništva R BiH od 20. juna 1992. godine («Službeni list R BiH», broj 7/92 7 13/94).

II/Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti od 8. aprila 1992. godine («Službeni list R BiH», broj 1/92 i 13/94) ostaje na snazi.

III/Svi državni organi će bez odlaganja izvršiti pripreme i pristupiti sprovođenju Opšteg okvirnog sporazuma o miru u BiH.

IV/Ministarstvo odbrane će, u zajednici sa Generalštabom Armije R BiH i drugim državnim organima, preduzeti potrebne mjere u cilju sprovođenja ove odluke.

¹¹ Službeni list od 15. januara 1996. godine, Godina IV – broj 1

Odredbama Ustava Republike BiH predviđeno je da za vrijeme neposredne ratne opasnosti Predsjedništvo države zajedno sa predsjednikom skupštine, vlade i komandantom teritorijalne odbrane, preuzimaju kompletno odlučivanje koje je u normalnom stanju pripadalo skupštini i na ovaj način, preuzimajući kompetencije skupštine, umjesto zakona donosi uredbu sa zakonskom snagom. Tim uredbama moguće je, ako to zahtijevaju interesi odbrane zemlje obustaviti pojedine odredbe ovog ustava koje se odnose na pojedine slobode, prava i dužnosti čovjeka i građanina i prava samoupravnih organizacija i zajednica.

Već i letimična analiza ovih odredaba uvjerava nas da su odredbe za slučaj vanrednog stanja, kakve su predviđene u Ustavu RBiH iz 1974. godine, posve u skladu sa odredbama pakta o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine UN i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Bitno je dakle da Ustav dopušta obustavljanje primjene određenih, ali ne i svih ljudskih prava, što je posve u skladu sa odredbama spomenutih međunarodnih dokumenata koji jasno izdvajaju ljudska prava koja ne podliježu derogaciji. Dalje, isključena je samovoljna interpretacija ove odredbe na taj način što je jasno naglašeno da se restrikcije u području ljudskih prava mogu izvršiti samo ako to zahtijevaju interesi odbrane zemlje.

Posebno je interesantno da ustavne odredbe o organizaciji države u slučaju vanrednog stanja jasno naglašavaju kontrolu svih akata koje donosi Predsjedništvo kao organa na kojeg su prenijete nadležnost Skupštine kao osnovnog zakonodavnog tijela.

Derogacija na ovaj način moguća je samo u situaciji ako ne postoje realne mogućnosti da se skupština sastane.

Broj 2/Na osnovu Amandmana LI tačka 5. stav 3. na Ustav RBiH, Skupština RBiH, na zajedničkoj sjednici održanoj 9. januara 1996. godine, donijela je «Odluku o potvrđivanju odluke o ukidanju ratnog stanja»

Član 1./Potvrđuje se Odluka o ukidanju ratnog stanja koju je Predsjedništvo Republike BiH donijelo na sjednici od 22. decembra 1995. godine na osnovu Amandmana LI tačka 5. stav 3. na Ustav RBiH u funkciji Skupštine Republike BiH («Službeni list RBiH», broj 50/95).

Najzad, vrlo je karakteristično i važno da je određena i kontrola djelovanja predsjedništva kao osnovnog organa političkog i zakonodavnog odlučivanja za vrijeme stanja neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, na taj način što je izričito naglašeno da je predsjedništvo dužno da podnese sve uredbe koje je donijelo za vrijeme ratnog stanja skupštini «čim ona bude u mogućnosti da se sastane». Istovremeno, na ovaj način, jasno je naglašeno da je stanje neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, posve privremeno stanje, koje traje koliko i opasnost koja je izazvala ovu transformaciju države na jasno ustavno predviđen način. Po prestanku vanrednog stanja, uredbe se daju na odobravanje skupštini, čime je jasno naglašen demokratski smisao i karakter vanrednog stanja prema ustavu iz 1974. godine. Na ovaj način, s pravom se može zaključiti da je ustav RBiH iz 1974. godine demokratski moderan ustav koji je na pravi i vrlo uspješan način riješio pitanje vanrednog stanja, njegovog ustavnog reguliranja i praktične primjene. Ovo delikatno pitanje riješeno je u duhu najboljih tradicija i riješen je ustavno pravne prakse najrazvijenijih i najdemokratskijih evropskih država.

Demokratska ustavna regulacija vanrednog stanja – pri čemu je posebno važno da je uloga organa odlučivanja povjerena predsjedništvu kao i organi koji su direktno birali svi građani – pomogla je da RBiH sačuva, uz sve drugo, ljudska prava i demokratski karakter države Bosne i Hercegovine, što je jasno potvrđeno Okvirnim sporazumom za mir potpisanim u Parizu 14. decembra 1995. godine.¹²

Odredbe člana 350 Ustava SR Bosne i Hercegovine iz 1974. godine i spomenutim amandmanima na taj Ustav imale su veliki historijski, ali i praktični značaj. Naime, obavezom da će poštovati pakt o građanskim i političkim pravima, SR Bosna i Hercegovina - ili Republika Bosna i Hercegovina je od 8. aprila 1992. godine, kada je donijeta odluka o neposrednoj i ratnoj opasnosti – mogla posve legalno i legitimno odstupati od obaveze

---

¹² «1. Republika Bosna i Hercegovina čije je zvanično ime od sada «Bosna i Hercegovina» nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa unutrašnjom strukturom modificiranom kako je ovdje određeno i sa postojećim međunarodno priznatim granicama. Ona ostaje država članica Ujedinjenih Nacija i može kao Bosna i Hercegovina zadržati ili se prijaviti za članstvo u organizacijama unutar UN sistema i drugih međunarodnih organizacija.

2. Bosna i Hercegovina je demokratska država, koja funkcioniše prema slovu zakona i sa slobodnim i demokratskim izborima.» Član I, stav 1 i 2 Aneksa 4, Daytonskog mirovnog sporazuma

poštivanja pojedinih ljudskih prava, na način na koji to spomenuti Pakt propisuje. Tako je recimo, Republika Bosna i Hercegovina mogla posve legalno uvesti određene oblike prisilnog rada u mjeri u kojoj su to zahtijevali interesi odbrane države od stranih, regularnih i brojnih domaćih paramilitarnih i paradržavnih tvorevina. Naravno, nikakva druga državna, ili paradržavna, vojna ili paramilitarna formacija – kakvih je sve bilo na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine za vrijeme rata 1992-1995. nije bila legitimirana da izvrši bilo kakva ograničenja ljudskih prava.

Aktuelni Ustav BiH nema odredbe o vanrednom stanju. Međutim, interesantno je da Federacija BiH kao entitet države BiH ima ovlaštenje da donosi uredbe sa zakonskom snagom u slučaju opasnosti po zemlju prema članu 9:

«Vlada Federacije je ovlaštena donositi uredbe sa zakonskom snagom u slučaju opasnosti po zemlju kada Parlament Federacije nije u mogućnosti to učiniti. Svaka uredba imat će snagu zakona i ne može derogirati prava i slobode utvrđene ovim ustavom. Svaka uredba prestat će važiti najkasnije istekom tridesetog dana od njenog objavljivanja, s tim da će prestati važiti odmah po ukidanju odlukom Parlamenta ili na kraju desetog dana od njenog objavljivanja, ukoliko je Parlament Federacije u zasjedanju kada je uredba objavljena. Uredba objavljena dok Federacija upotrebljava oružane snage u skladu sa ovim ustavom ostat će na snazi do petog dana slijedeće sjednice Parlamenta Federacije, kada prestaje važiti, osim ako ne bude potvrđena ali ni u kom slučaju neće važiti duže od šest mjeseci. Po isteku roka važenje odredbe se ne može produžavati, uredba se ne može ponovo donositi niti djelomično mijenjati bez odluke Parlamenta Federacije i njegove saglasnosti.»¹³

Istraživanje primjene odredbi člana 350 Ustava Republike Bosne i Hercegovine i karaktera vanrednog stanja koje je nastalo tokom iredentističkog rata koji je vođen protiv Republike Bosne i Hercegovine (1992-1995.) ima nesumnjivo veliki značaj i za utvrđivanje ustavnopravnog i međunarodnopravnog karaktera države Bosne i Hercegovine tokom ovog perioda. Ove ustavne odredbe imaju veliki značaj za određivanje ustavnog i državnog kontinuiteta Bosne i

---

¹³ Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, član 9

Hercegovine i posebno njenog legitimiteta. Teritorijalna odbrana i Armija Bosne i Hercegovine bile su jedine legitimne, vojne i političke snage, koje su, tokom spomenutog rata, postojale unutar međunarodno priznatih granica Bosne i Hercegovine.

Država Bosna i Hercegovina bila je jedina ovlaštena da primjenjuje određene mjere koje znače derogaciju ljudskih prava saglasno odredbama Pakta o građanskim i političkim pravima Ujedinjenih nacija iz 1966. godine, i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava (ograničenje slobode kretanja, obavezni rad, zabrana okupljanja itd.). Radi se o legitimnom pravu Republike Bosne i Hercegovine, koje moraju imati u vidu sve međunarodne, političke i sudske institucije, posebno svakako Tribunal za ratne zločine počinjene na prostoru bivše Jugoslavije u Hagu.

Aktuelna ustavna definicija Bosne i Hercegovine kao «demokratske i pravne države koja štiti ljudska prava» svakako nameće obavezu da se u Ustav Bosne i Hercegovine ponovno izričito unesu odredbe o ponašanju države u vanrednom stanju, što znači i njenom odnosu prema ljudskim pravima u tom stanju. U stvari, nedavni prijem Bosne i Hercegovine u Savjet Evrope nameće obavezu, da se Ustav Bosne i Hercegovine u potpunosti usaglasi sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava. To, naravno, nameće i potrebu postojanja ustavne odredbe o ponašanju države Bosne i Hercegovine u vrijeme rata ili neke druge javne opasnosti koja ugrožava opstanak bosanskohercegovačke nacije.

Summary

From the analysis of derogation human rights so far, it is clear that there were many cases in Europe of application of article 15. actually article 4 of the UN Pact, from the adoption of European Convention up to today, and that all of them have been treated not only as practical legal problems, but also as theoretical problems. The only case of application of constitutional acts on the state of emergency, that unfortunately has not been mentioned in European or national literature, is the case of the state of emergency in the Republic of Bosnia and Herzegovina during the war 1992/1995. Acceptance of BiH in the Council of Europe reviewed the obligation of BiH to adjust its Constitution with European convention for the protection of human rights and to enter articles about the behavior of the state and its relation towards human rights protection in the state of emergency.

Literatura

1. BEGIĆ I. K., Bosna i Hercegovina od Vanceove misije do Daytonskog sporazuma, Bosanska knjiga, Sarajevo 1997.
2. BENEDEK W., edited, Human Rights in Bosnia and Herzegovina after Dayton – From Theory to Practice, Martinus Nijhoff Publishers 1999.
3. BUERGENTHAL T., Međunarodna ljudska prava u sažetom obliku, Magistrat Sarajevo 1998.
4. DIMITRIJEVIĆ V., PAUNOVIĆ M. u saradnji sa Đerićem V., Ljudska prava, Beogradski centar za ljudska prava Dosije, Beograd 1997.
5. DONNELLY J., Međunarodna ljudska prava, Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 1999.
6. FESTIĆ I., Otvorena pitanja ustavnosti u Bosni i Hercegovini, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo 1998.
7. FROWEIN J., PEUKERT W., Europäische Menschenrechtskonvention – EMRK – Kommentar, N.P. Engel Verlag, Kehl, Strasbourg, Arlington, 1996.
8. GOMIEN D., Kratki vodič kroz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Savjet Evrope, Strasbourg 1998.
9. IBRAHIMAGIĆ O., Dayton Bosna u Evropi, Pravna suština Daytona, Vijeće kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo 2001.
10. JOVIČIĆ M., O ustavu – teorijsko – komparativna studija, Savremena administracija Beograd, 1977.
11. KORHONEN O., GRAS J., International Governance in Post-Conflict Situations, Publication of Faculty of Law, University of Helsinki, 2001.
12. LEJLIĆ Š., Ustavno pravo, Fakultet kriminalističkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2001.
13. LINDER W., Swiss Democracy, Possible Solutions to conflict in Multicultural Societies, St. martins Press 1994.
14. MACDONALD R., MATSCHER F., PETZOLD H., The European System for the Protection of Human Rights, London, 1993.
15. MELANDER G., ALFREDSSON G., The Raoul Wallenberg Compilation of Human Rights, martinus Nijhoff Publishers, 1997.
16. MERON T., Human Rights in Time of Peace and in Time of Armed Strife, Selected Problems, Oxford University Press, 1984.

17. PETRISCH W., Bosna i Hercegovina od Daytonu do Evrope, Svjetlost Sarajevo, 2002.
18. PETZOLD H. I ostali autori, Izvod iz sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava 1-2, Savjet/Vijeće Evrope, Fond Otvoreno Društvo Bosne i Hercegovine, Colpi, Sarajevo 2001.
19. POBRIĆ N., Ustavno pravo, Slovo Mostar, 2000
20. SADIKOVIĆ Ć., Evropsko pravo ljudskih prava, Magistrat, Sarajevo 2001.
21. SADIKOVIĆ Ć., Ljudska prava bez zaštite, Bosanska knjiga, Sarajevo 1998.
22. SOKOL S., SMERDEL B., Ustavno pravo, Informator Zagreb 1998.
23. ŠARČEVIĆ E., Ustav i politika, Vijeće kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo 1997.
24. VAN DYKE P., VAN HOOF G.J.H., HERINGA A.W., SCHOKKENBROEK J.G.C., VERMEULEN B.P., VIERING M.L.W.M., ZWAAK L.F., Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima, Muller, Sarajevo 2001.
25. Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1974.
26. Daytonski mirovni sporazum, Anex IV – Ustav Bosne i Hercegovine
27. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine